

LOCUIREA ENEOLITICĂ TÂRZIE DE LA ORADEA – STR. CIREȘILOR

Gruia Traian FAZECĂȘ*,
Doru Mircea MARTA**

LATE COPPER AGE SETTLEMENT FROM ORADEA – CIREȘILOR STREET

Abstract

In this article we present an archaeological complex belonging to the end Copper Age found in Oradea – Cireșelor street. This complex was uncovered during of a preventive archaeological research caused by the construction of a residential district. In addition to this complex were discovered another two ovens, which also belong to the Baden culture, but those will be subject of another study. In addition to Baden culture specific pottery has been found an awl made of copper with both ends sharp and rectangular section. Baden culture settlement from Oradea – Cireșilor street presents a particular feature regarding the type of habitat. Is a settlement the heights different from what we know that this culture people prefer. However, the small area that has been researched and where have been discovered archaeological materials belonging to the Late Copper Age, does not allow us to establish with certainty whether it is a settlement belonging exclusively Baden culture or mixed settlements Coțofeni - Baden, as were discovered and other places in Oradea or surrounding area.

Key words: Late Copper Age, Baden culture, pottery, copper artefacts, Oradea (Bihor county).

În vara anului 2013, a fost desfășurată o cercetare arheologică preventivă în vederea eliberării unei suprafețe de sarcină arheologică, în perspectiva demarării unui proiect imobiliar în zona străzii Cireșilor din municipiul Oradea¹. În planul de urbanism al orașului Oradea zona era protejată datorită semnării în documente a unei mănăstirii pauline atestate în anul 1321 (Borcea 2007, 94).

Perimetrul vizat de cercetarea arheologică se află în zona nord-vestică a orașului Oradea, pe ultimele trepte ce coboară înspre vest ale Dealurilor Oradiei, la o altitudine absolută de 150-160 m și care domină cu circa 35-40 metri zona joasă dinspre sud, fapt ce permite o bună vizibilitate la mare distanță. Expunerea dealului este înspre E-SE și în zona sitului arheologic are o înclinație de doar 3%, situație la care se adaugă și un izvor activ cu o poziție centrală în mijlocul platoului, lucru ce face ca acest areal să ofere condiții ideale de locuire și habitat. Pomicultura intensivă din ultimul secol a degradat puternic terenul, zona fiind afectată de terasări mecanizate, distrugând în mare parte peisajul inițial.

* Muzeul Țării Crișurilor Oradea, gruia74@yahoo.com

** Muzeul Țării Crișurilor Oradea, dorumarta67@yahoo.com

¹ Cercetarea arheologică a fost desfășurată sub conducerea lui Doru Marta, din colectiv mai făcând parte C. Bora și C. Tănăsescu (Universitatea din Oradea).

Înainte de a se trece efectiv la cercetarea arheologică propriu-zisă, în luna februarie a aceluiași an au fost executate măsurători geofizice. Din suprafața de aproximativ 2,5 ha. au fost prospectate magnetometric 0,25 ha. Cauza neacoperirii întregului perimetru se datorează condițiilor întâlnite la fața locului, zona fiind acoperită de vegetație (livadă de cireși) care a împiedicat desfășurarea activităților specifice. Au fost deschise 24 de suprafețe de cercetare arheologică, ce au însumat o suprafață de aproximativ 450 mp. În cazul a 6 dintre acestea au fost sterile din punct de vedere arheologic.

Pe parcursul cercetării arheologice, în partea de est a perimetrului cercetat în suprafața denumită arbitrar C VI (6 x 3 m.), au fost descoperite, în afară de materiale aparținând evului mediu și perioadei premoderne, două cuptoare și o groapă menajeră aparținând eneoliticului târziu, care face obiectul prezentului articol. Cuptoarele nu conțineau nici un material arheologic și se aflau în același nivel din care pornea groapa menajeră.

Groapa s-a conturat la o adâncime de 0,5 metri sub stratul vegetal și un nivel cu materiale Baden sporadice, și conținea un pământ cu pigmenți de arsură și cenușă, adâncindu-se până la 1,75 metri, având o formă elipsoidală în grund sub care se află sterilul arheologic. În profilul complexului s-au putut observa mai multe straturi de depunere precum și urme de ardere.

Materialul descoperit în acest complex este în cea mai mare parte compus din fragmente ceramice. Ca repertoriu ceramic putem deosebi cești (pl. III/1-3), străchini (III/9; V/5, 6, 13), uneori cu două compartimente (pl. III/6), ulcior (III/11), vase de mari dimensiuni (pl. III/5; IV/10, 11, 12, 13, 17; VII/2-11), linguri (pl. III/5; 6/1). A mai fost găsită o turtă de lut de formă discoidală care păstrează amprenta recipientului (probabil din lemn) în care s-a păstrat (pl. III/7).

În interiorul complexului a fost găsită și o importantă cantitate de material osteologic, în cea mai mare parte păstrând urme de ardere și fiind foarte fragmentat, lucru care nu a permis identificarea speciilor aparținătoare decât în cazul a câtorva resturi cu dimensiuni mai mari (porc, pasăre)².

O descoperire aparte o constituie o sulă din cupru cu secțiunea rectangulară cu o lungime de 3,2 cm (fig. 1). Astfel de piese se întâlnesc atât în mediul culturii Baden – la Pișcolt (Roman, Nemeti 1978, 24, pl. 34/9), cât și Coțofeni: Ciugud, Băile Herculane „Peștera Hoților”, Șincai și Moldova Veche (Ciugudean 2002, 97-98, pl. 2/3, 14, 17, 19). Unii cercetători consideră că astfel de artefacte foloseau la perforarea pieilor (Popa 2009, 524).

Pe baza materialului ceramic și a analogiilor care le prezintă, precum și pe baza datării sulei de cupru descoperite în complex, putem să încadrăm locuirea eneolitică de la Oradea – str. Cireșilor în ultima fază de dezvoltare a culturii Baden.

Importanța descoperirilor aparținând ultimei etape de dezvoltare a epocii cuprului de la Oradea – str. Cireșilor este în primul rând reprezentată de existența unei locuiri Baden pe înălțime, foarte diferită ca loc de amplasare de ceea ce se cunoaște despre preferința purtătorilor acestei culturi pentru zonele joase. O astfel de așezare mai cunoaștem în mediul culturii Baden de pe teritoriul României doar la Cladova (Boroneanț, Pascu-Hurezan 1993).

Fig. 1.

Lista ilustrațiilor / List of plates:

Fig. 1: sulă din cupru / copper awl.

Pl. I: 1 – Marcarea zonei situate în Oradea, str. Cireșilor, jud. Bihor, pe *Zweite oder Franziszeische Landesaufnahme* (A doua ridicare topografică a Imperiului Habsburgic)

² Mulțumim și pe această cale colegului Venczel Márton, de la secția de Științele Naturii a Muzeului Țării Crișurilor pentru determinările făcute.

– 1806-1869 / Marking the area located in Oradea, Cireșilor street, Bihor County on *Zweite oder Franziszeische Landesaufnahme* (The second surveying the Habsburg Empire) – 1806-1869; **2** – Marcarea zonei situate în Oradea, str. Cireșilor, jud. Bihor, pe Harta topografică 1:25000 (*apud* Direcția Topografică Militară) / Marking the area located in Oradea, Cireșilor street, Bihor County on 1:25.000 topographical maps (*apud* Military Topographic Department); **3** – Plan de situație a suprafețelor cercetate arheologic / Situation plan of the archaeologically investigated areas; **4** – Marcarea zonei de vizibilitate cu o rază de 5 km de pe situl arheologic din perimetrul Oradea – str. Cireșilor pe Harta topografică 1:25000 (*apud* Direcția Topografică Militară) / Marking the visibility zone with a radius of 5 km from the archaeological site perimeter on topographic map 1: 25000 (*apud* Military Topographic Department); **5** – Harta distribuției spațiale a gridurilor de prospecțiune geofizică / Spatial distribution map of geophysical prospected grids; **6** – Profil transversal în zona sectorul vizat de cercetarea arheologică / Transverse profile in the area targeted by archaeological research; **7** – Interpretarea rezultatelor prospecțiunii geofizice efectuate în arealul desemnat de gridurile 10-11 / Interpretation of geophysical prospecting results conducted in the area designated by the grids 10 to 11.

Pl. II: 1 – profilul sud-estic al casetei VI / southeast profile of the cassette no. VI; **2** – grundul casetei VI / cassette no. VI ground; **3** – vedere dinspre nord-vest asupra profilului complexului eneolitic / northwest view of the Copper Age complex; **4** – vedere dinspre nord-est asupra casetei VI / northeast view of the cassette no. VI.

Pl. III: 1-11 – ceramică / pottery.

Pl. IV: 1-18 – ceramică / pottery.

Pl. V: 1-25 – ceramică / pottery.

Pl. VI: 1-16 – ceramică / pottery.

Pl. VII: 1-11 – ceramică / pottery.

Bibliografie / Literature:

- Borcea 2007 L. Borcea – *Instituții ecleziastice orădene în evul mediu*, în L. Borcea, Gh. Gorun (coord.), *Istoria orașului Oradea*, ediția a II-a revăzută și adăugită, ed. Arca, Oradea, 2007, 90-95.
- Boroneanț, Pascu-Hurezan 1993 Gh. Boroneanț, Gh. Pascu-Hurezan – *Descoperirile de tip Baden – Coțofeni de pe dealul Carierei (Cetățuia) de la Cladova, jud. Arad*, în *Cercetări arheologice în aria nord-tracă*, București, 1993, 519-536.
- Bulzan et alli S. Bulzan, G. Fazecaș, Lakatos A., C. Ghemiș, *Oradea – Salca „Fabrica de bere”*, în *Cronica cercetărilor arheologice din România*.
- Ciugudean 2002 H. Ciugudean, *The copper metallurgy in the Coțofeni culture (Transylvania and Banat)*, in *Apulum XXXIX*, 2002, 95–106.
- Dumitrașcu 1994 S. Dumitrașcu, *Biharea I. Săpăturile arheologice din anii 1973 – 1980*, Ed. Universității din Oradea, Oradea, 1994.
- Ignat 1981 Doina Ignat, *Așezarea aparținând culturii Baden de la Fegernic (jud. Bihor)*, în *AM Porolissensis*, V, 1981, 121-129.
- Ilieș 2007 C. Ilieș, *Perioada de tranziție de la neolitic la epoca bronzului*, în L. Borcea, Gh. Gorun (coord.), *Istoria orașului Oradea*, ediția a II-a revăzută și adăugită, ed. Arca, Oradea, 2007, 29-34.
- Popa 2009 C.I. Popa, *Cultura Coțofeni. Cu privire specială asupra Transilvaniei*, Teza de doctorat (mss.), Alba Iulia, 2009.
- Rep BH 1974 – *** *Repertoriul monumentelor naturii, arheologice, istorice, etnografice, de arhitectură și artă din județul Bihor*, Oradea, 1974.

Roman, Nemeti 1978

P. Roman, I. Nemeti, *Cultura Baden în România*, București, 1978.

Marta, Fazecaș 2014

D. Marta, G. Fazecaș – *Oradea, jud. Bihor; punct: str. Cireșilor*, în *Cronica cercetărilor arheologice din România. Campania 2013*, Oradea, 2014, 197-198.

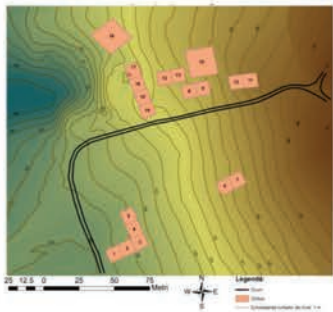
1

2

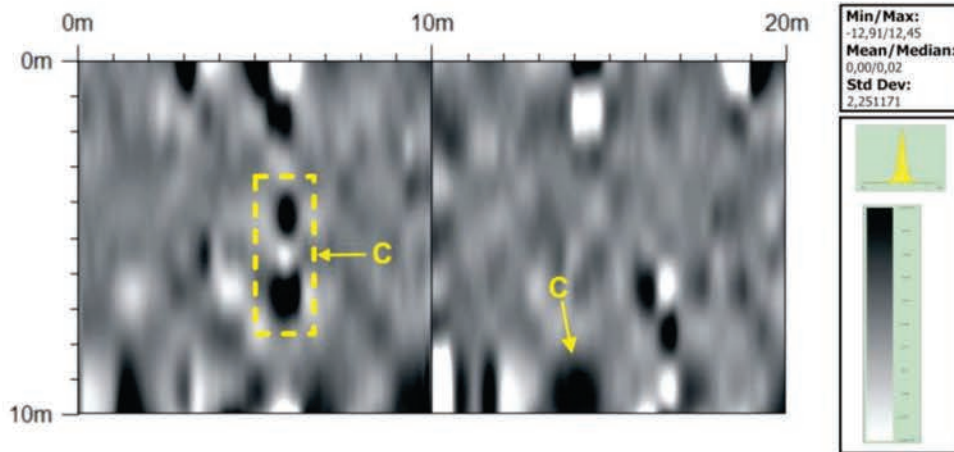
3

4

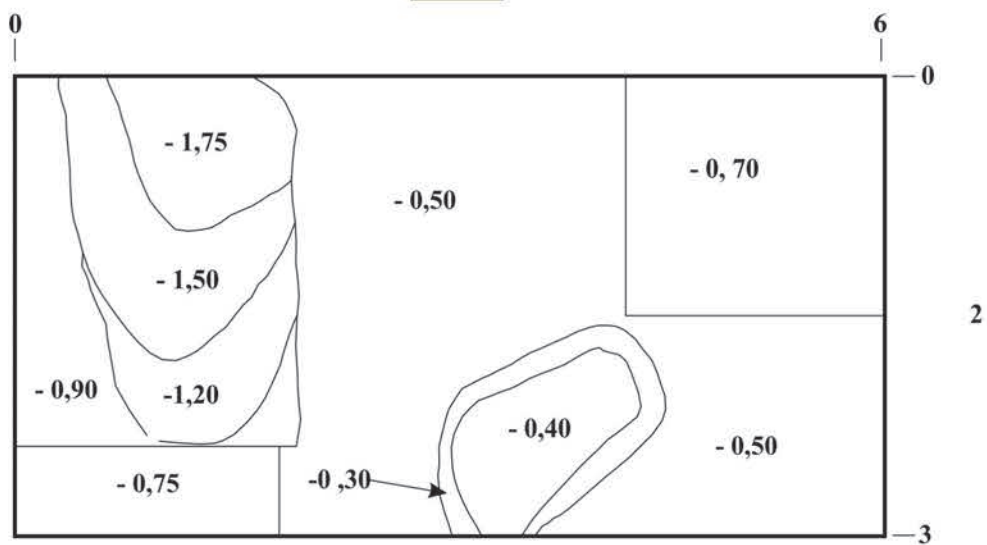
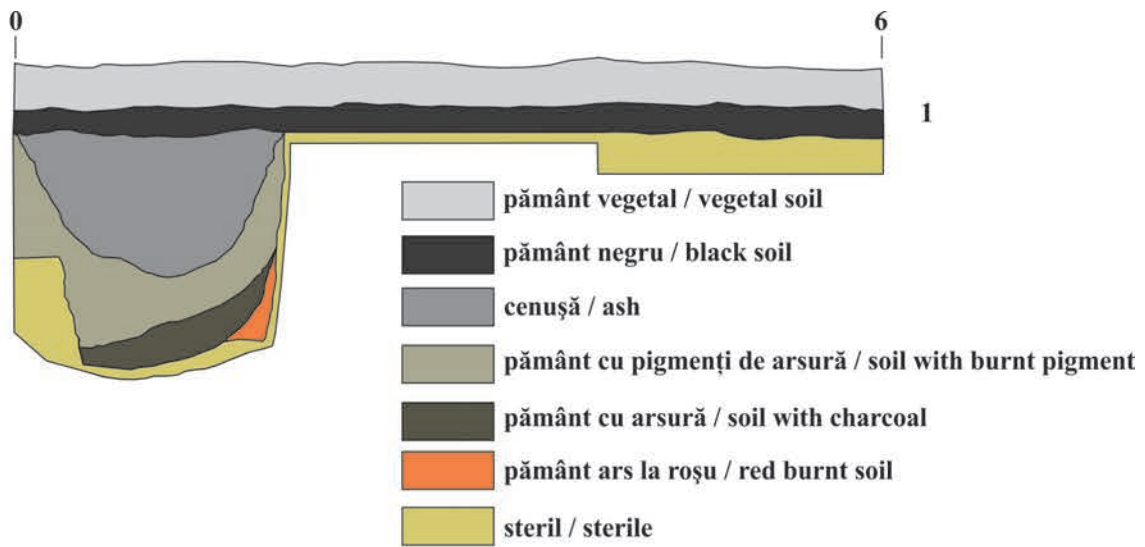
5

6

7

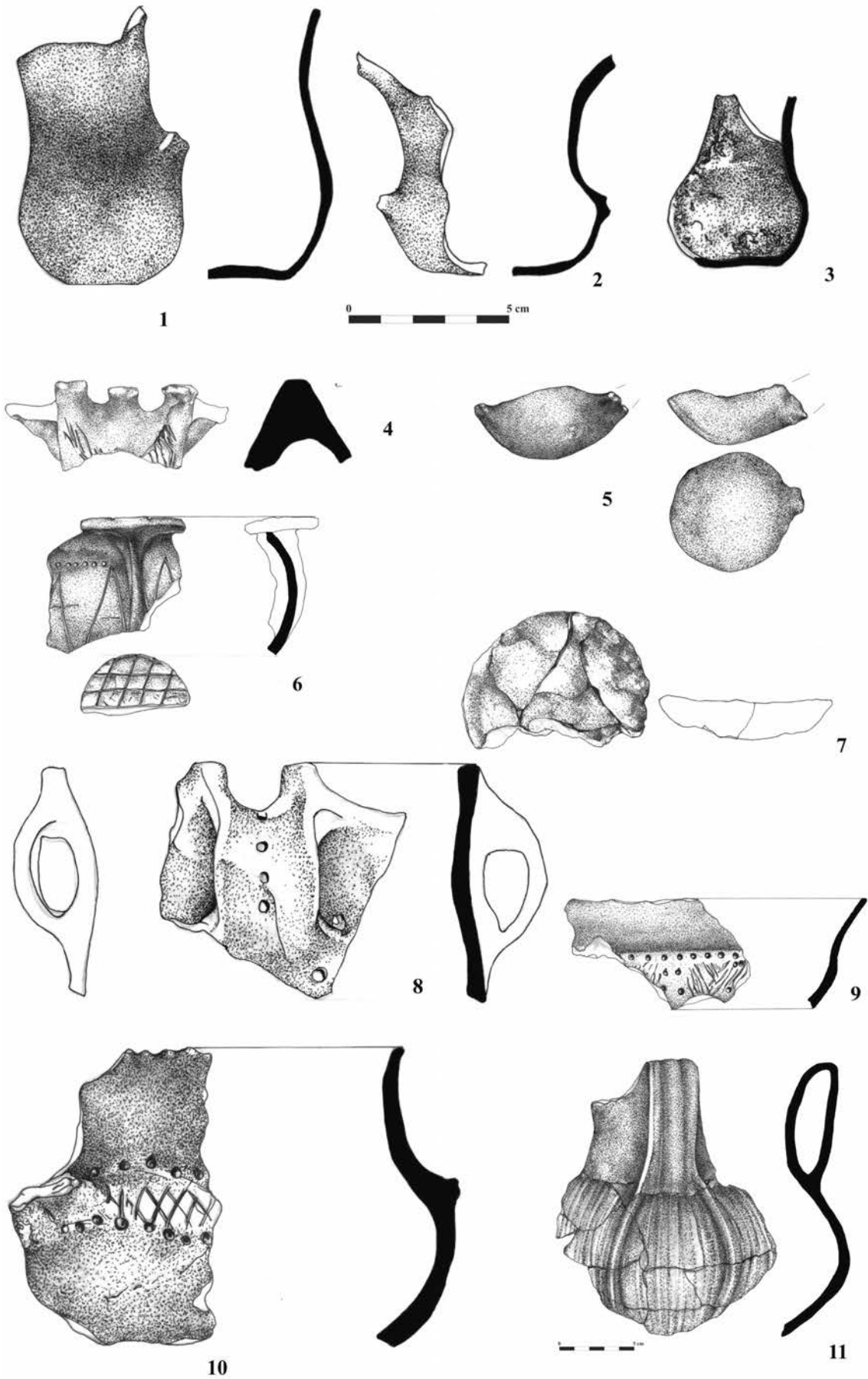
Pl. I

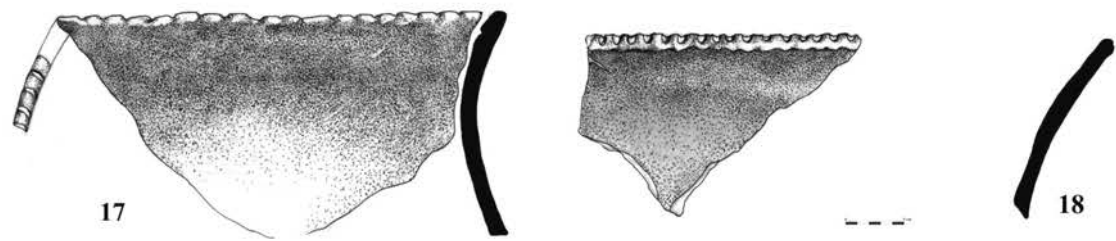
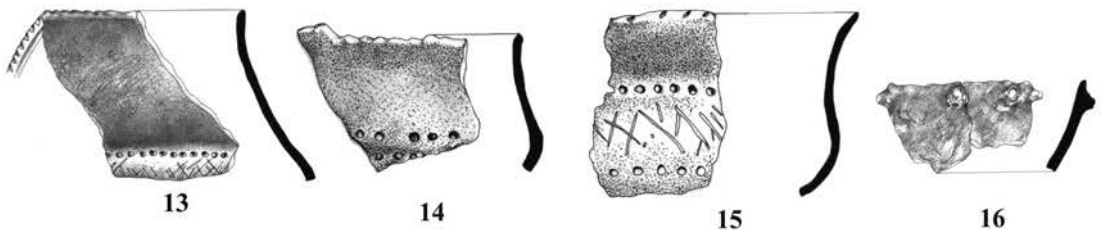
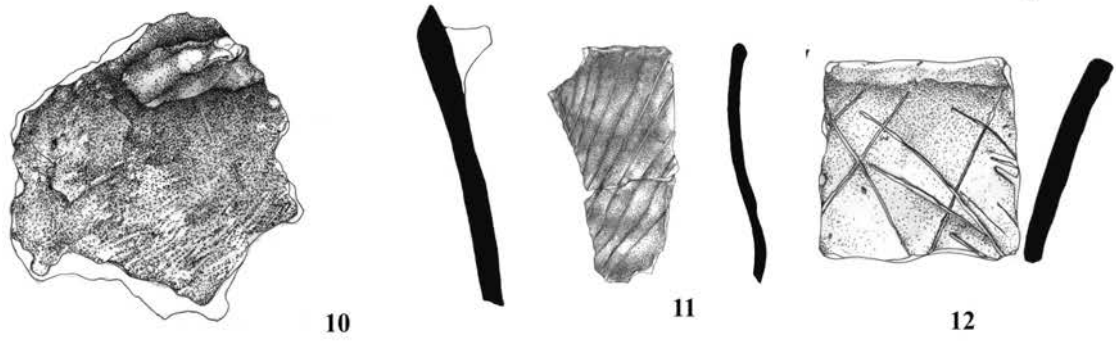
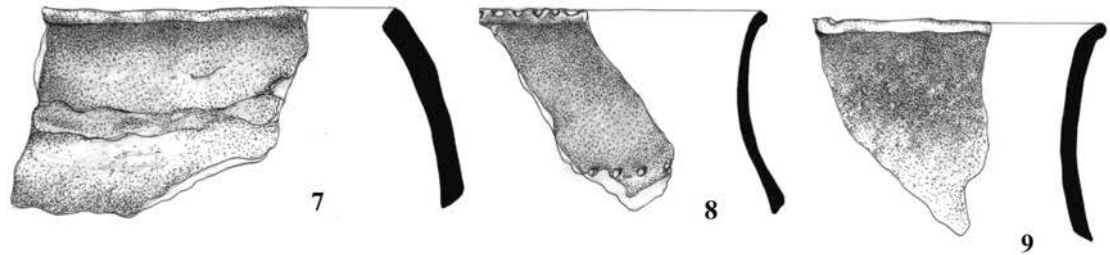
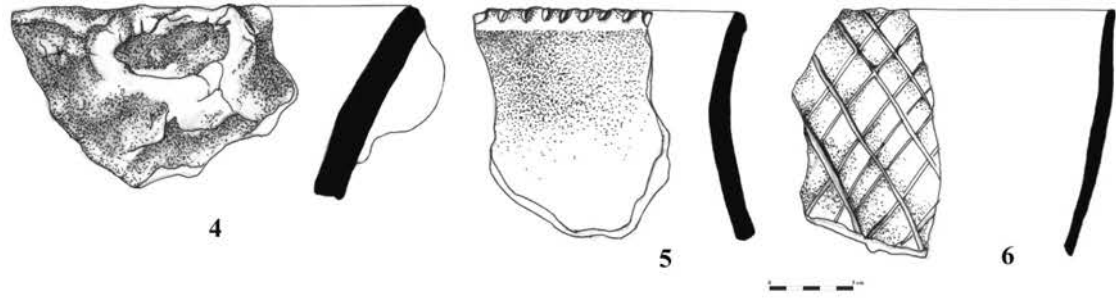
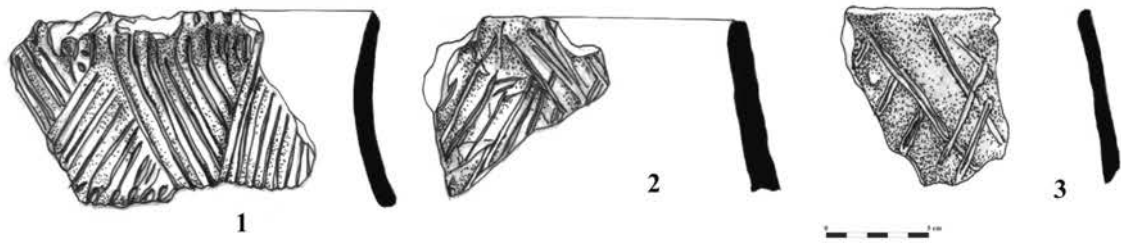
3

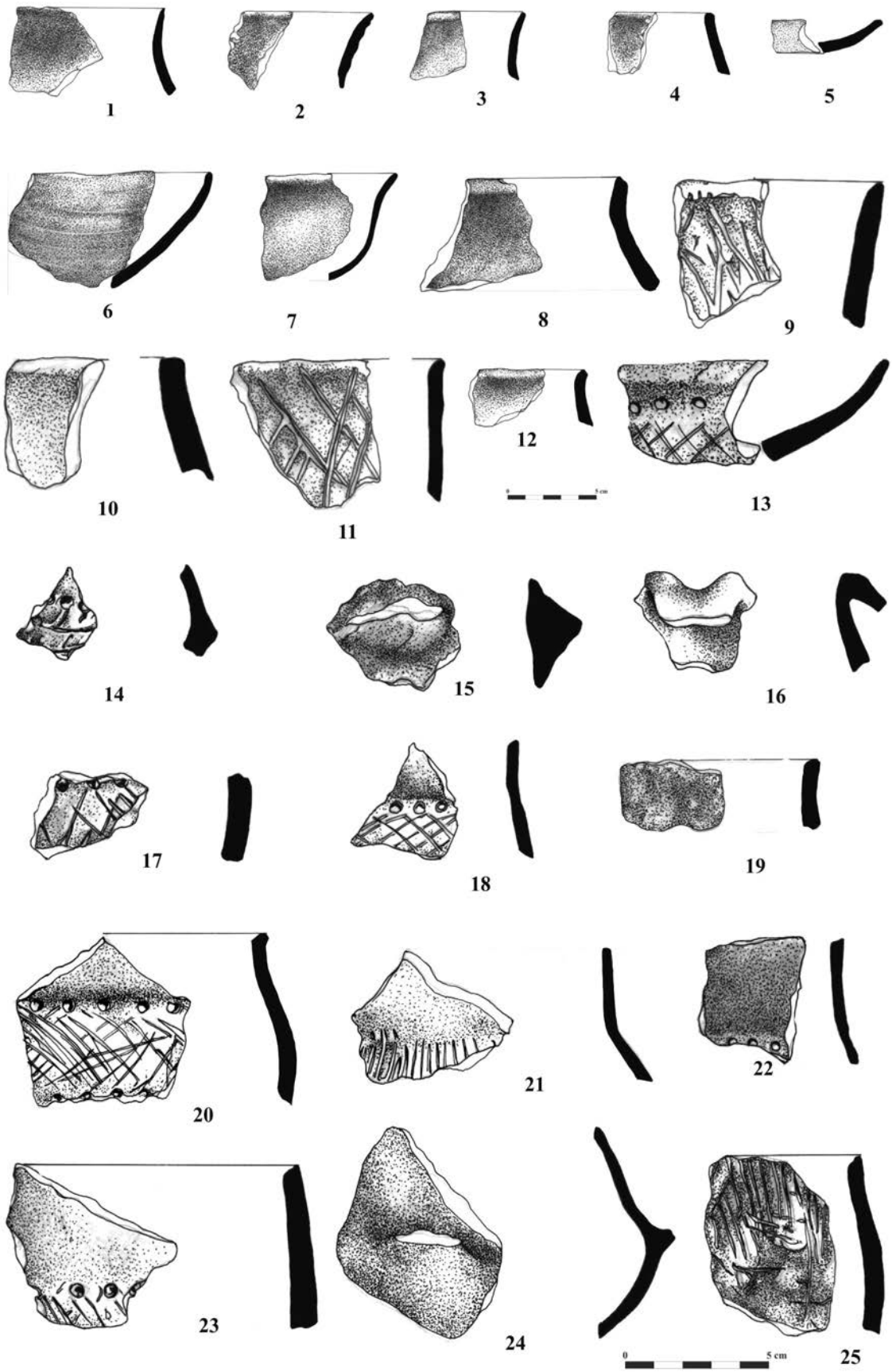
4

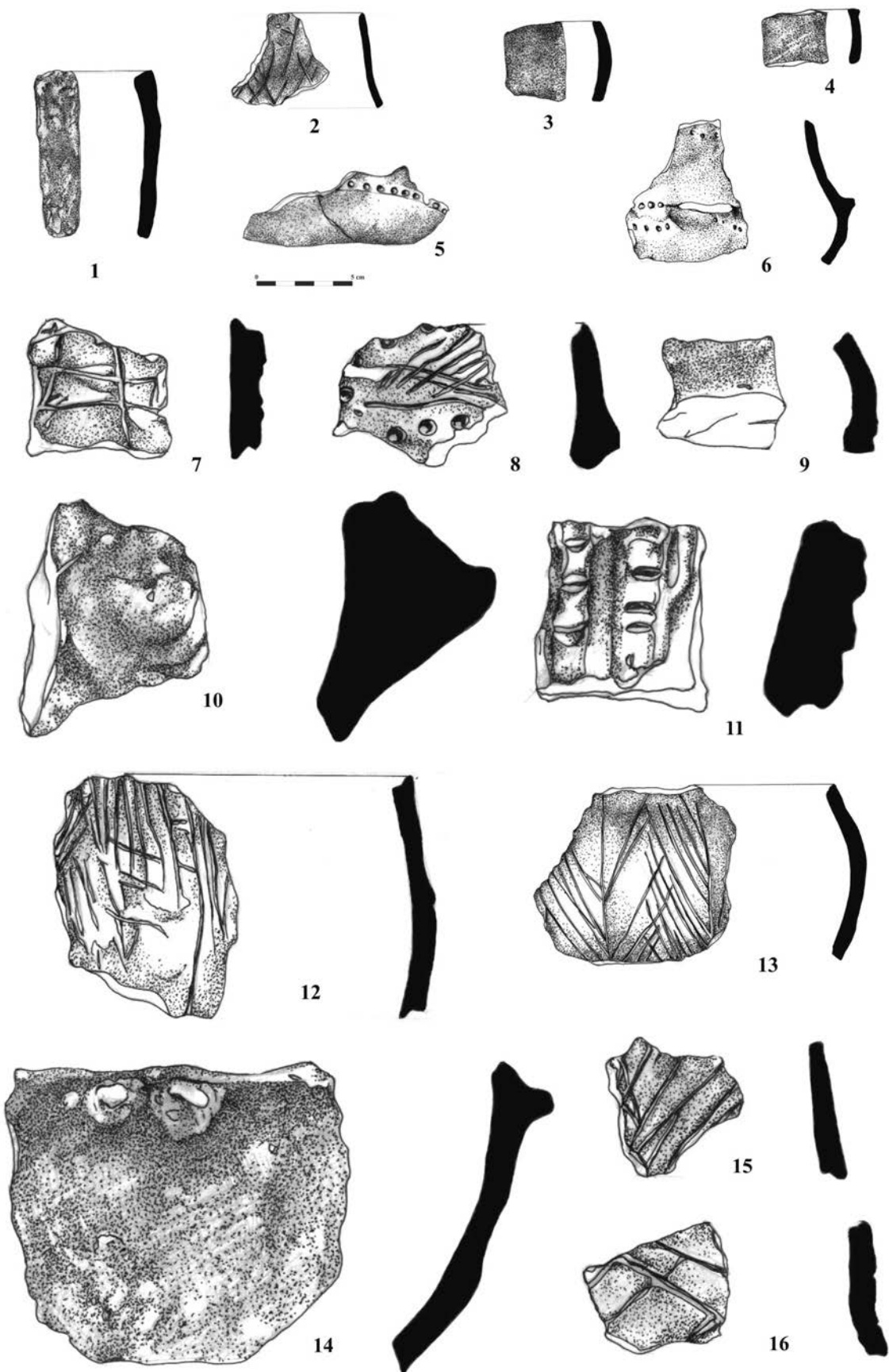
Pl. III

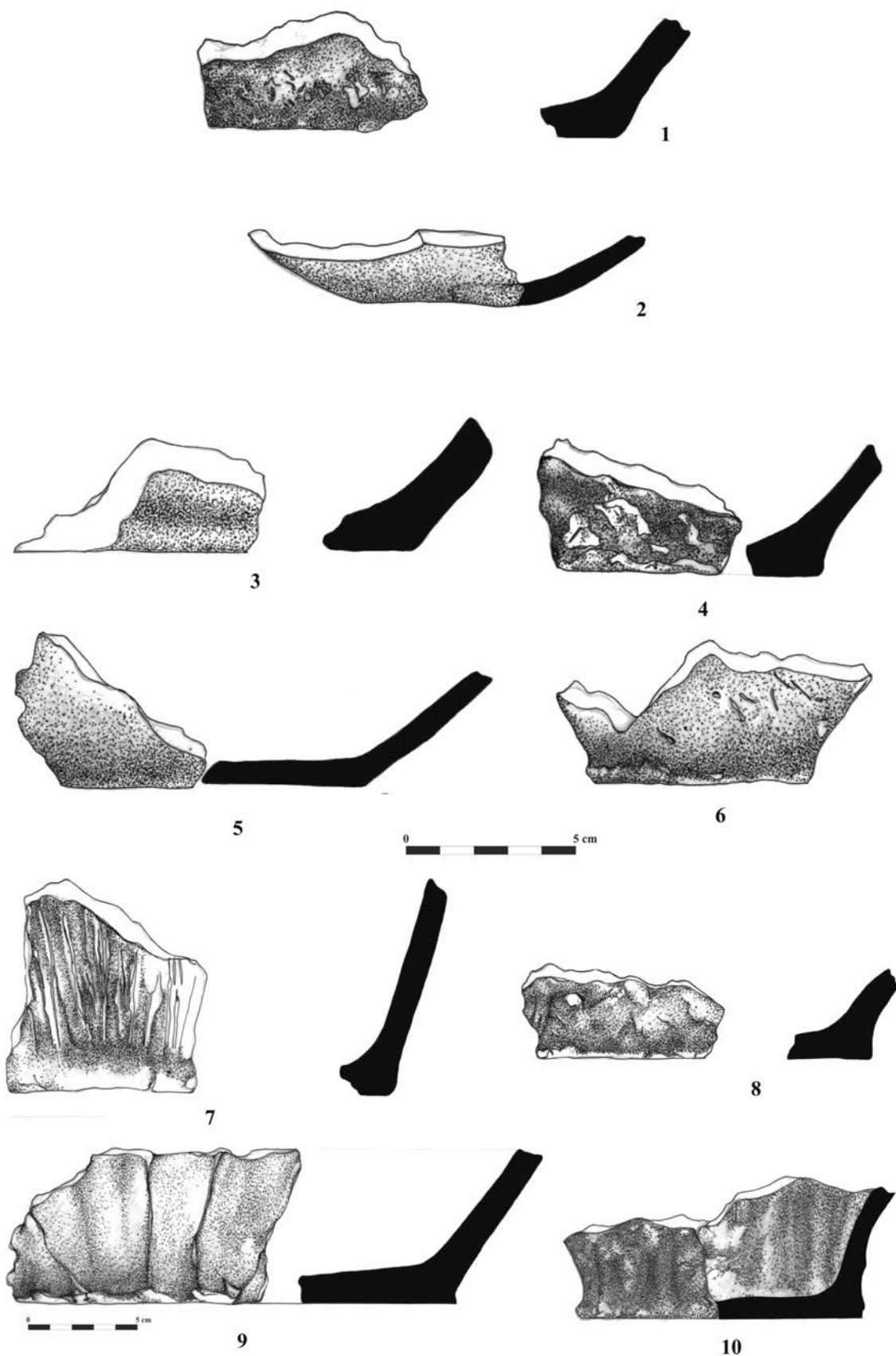
PL. IV

Pl. V

PL. VI

Pl. VII

